

BODY ART ЯК ВИД СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Демінська А.С., студ. гр. ОМ-414

Наукові керівники – Валюк Ю.П., доцент, Рахубенко Г.Л., ст. викладач (кафедра
Образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Body art – один з найбільш суперечливих напрямків у мистецтві. Цей радикальний жанр сьогодення вийшов за рамки вузького кола авангардистів, ставши невід'ємною частиною сучасного мистецтва. Твори майстрів цього жанру демонструються на виставках на рівні з іншими роботами, а ім'я митців відомі широкій публіці. Body-art став не просто епатажем, це також спосіб вираження глибоких ідей, висвітлення головного філософського підґрунтя: дослідження природи буття, гендерні питання, протест соціальних норм та табу.

У цій статті body art розглядається як повноцінний мистецький напрямок. Розглянемо роботи відомих майстрів, особливо надавши увагу перформансу Марини Абрамович.

Актуальність дослідження полягає в розгляді body-art, як повноцінного напрямку в сучасному мистецтві, окремо виділивши такі його жанри, як боді-пейнтинг, татуюванні, скарифікації та перформанси, що пов'язані з останнім.

Використання тіла, як художнього матеріалу має глибоке філософське підґрунтя, яке дозволяє розглядати Body-art, як цілісний напрям сучасного мистецтва. Перш за все, він підіймає питання про природу буття та взаємозв'язок тіла і душі. Досліджуючи властивості плоті, її можливості та обмеження, майстри боді-арту торкаються найбільш фундаментальних екзистенційних проблем. Митці протягом всієї історії тягнулись до експериментів, кидали виклик традиційним нормам, намагаючись викликати дискусії у громади темами, що підіймались у різних роботах. Як один з результатів таких дій було виникнення та розвиток Body-art, що став одним з найрадикальніших та контроверсійних напрямків сучасного мистецтва, де головним матеріалом стало людське тіло [2].

Перші спроби використання тіла, як художнього матеріалу з'явилися ще в 1960-х роках у Відні та Нью-Йорку, в межах акціонізму та хепенінгів. Проте лише в 1990-х Body-art став самостійним напрямком, об'єднуючи різноманітні практики – від боді-пейнтингу до радикальних перформансів з застосуванням шрамів та хірургічних втручань. Боді-пейнтинг – напрям, що вважається одним з найбільш яскравих і візуально привабливих форм у Body-art. Ця унікальна техніка допомагає митцям створювати неповторні живописні композиції, використовуючи тіло людини, як справжнє полотно (рис. 1). Коріння цього напрямку сягають у глибоку давнину, адже племена в різних культурах та різних частинах світу здавна використовували розпис тіла в обрядових та ритуальних цілях (рис. 2). Однак, як окремий напрям мистецтва боді-пейнтинг сформувався лише в 1960-х роках, коли французька художниця Івонна Вустер-Гроссман вперше застосувала техніку нанесення фарб безпосередньо на тіло моделі. Згодом, проникнувшись цією темою, стали з'являтися впізнавані майстри цього жанру, а їх роботи демонструють неймовірну віртуозність – на тілах моделей створюються справжні візуальні ілюзії.

Боді-пейнтинг залишається однією з найпопулярніших і найбільш затребуваних форм боді-арту, майстри активно продовжують експериментувати з новими матеріалами і техніками, доводячи, що їхнє мистецтво розпису «живого полотна» має потужний візуальний вплив і здатне хвилювати уяву глядача, а сам жанр широко використовують в рекламі, шоу-бізнесі, на мистецьких виставках та фестивалях.

Окремим різновидом Body-art, проте спорідненим з боді-пейнтингом, є татуювання. Хоч ця практика й має набагато давнішу історію, в руках сучасних майстрів вона також перетворилась на справжнє мистецтво. Корені традиції нанесення не змивних малюнків та

візерунків на шкіру за допомогою спеціальних барвників і голок сягає у первісні культури, проте в XXI столітті вона набула нової форми та змісту.

Рис. 1. «Тропічна жаба»,
Johannes Stotter.
Композиція на п'ятьох людях

Рис. 2. Діти ефіопського племені
Сурма демонструють традиційний
розпис тіла

Як і в боді-пейнтингу, так і в татуюванні можна виділити кілька основних стилів і напрямків. Декоративний передбачає нанесення візерунків, орнаментів, імітацій прикрас на оголене тіло задля підкреслення його форм і пластики. Сюжетні мотиви втілюють цілісні художні композиції – портрети, пейзажі, батальні сцени. В обох техніках присутні концептуальні роботи, які несуть в собі певне смислове та філософське навантаження.

Обидва жанра, не дивлячись на ставлення його митців до робіт та ідеї, яку вони намагаються донести, зазнають критики, часто звинувачують у відсутності саме глибокого філософського змісту.

Проте, в цих жанрах є велика різниця: на відміну від боді-пейнтингу, татуювання має більш постійний і незмінний характер. Малюнок на тілі людини залишається з нею назавжди, як нагадування про цінності і переконання митця в той час, коли він створював свій твір.

Отже, боді-пейнтинг та татуювання залишаються одними з найвпливовіших і найяскравіших гілок Body-art. Можливо, ця форма не така радикальна, як скарифікації чи брутальні перформанси. Проте вона з гідністю продовжує традицію використання тіла, як матеріалу і полотна для справжнього мистецтва [5].

Менш поширеним за попередні є напрямок скарифікації – нанесення шрамів, порізів на тіло із декоративною або символічною метою. Піонером цього методу вважається Віденський акціоніст Рудольф Шварцкоглер. Багато хто звинувачував Шварцкоглера в самопіарі та садизмі через його перфоманси, однак сам художник стверджував, що його мета – шокувати публіку, щоб розбудити її увагу та сприйняття. Радикальні тілесні дієства мали допомогти глядачам пережити катарсис звільнення від умовностей і заглибитися в духовний вимір існування. Тому важко переоцінити вплив його «робіт» на розвиток Body-art, адже вони відкрили шлях для подальшого розвитку жанру й затвердили право митців на використання власного тіла, як художнього матеріалу [1].

Одну з головних ролей у розвитку жанру відіграє ідея фемінізму. Багато художниць використовували своє тіло, як матеріал для переосмислення гендерних ролей та деконструкції сформованих суспільством стереотипів краси. Яскравим прикладом є перфоманс франко-сербської митниці Орлан, яка протягом 1990-х піддалася кільком пластичним операціям для зміни свого обличчя відповідно до класичних зразків жіночої краси. В її операціях брали участь кілька хірургів одночасно, утворюючи своєрідні

«перформанси з декількома художниками». Найбільш скандальними стали імплантація різнокольорових протезів для імітації етнічних рис і формування «юдейсько-французького» носа. Орлан прагнула таким чином показати умовність та мінливість понять жіночої привабливості в різні епохи.

Не менш важливим є трактування тіла як поля битви проти усталених табу та норм. Епатажні перформанси з самоушкодженням, оголенням тіла чи використанням нетрадиційних матеріалів (кров, волосся та інші) стали викликом для буржуазної моралі та уявлень про допустиме в мистецтві. Саме це можна розглянути у перформансах Марини Абрамович. Вона є однією з найвідоміших і найвпливовіших постатей історії body-art, а її ім'я є найбільш впізнаваним серед людей. В рамках статті розглянемо її найбільш екстремальну художню виставку, а саме перформанс «Ритм 0», який став шокуючим експериментом над людською природою, наочно продемонструвавши всю силу впливу Body-art і поставив низку гострих етичних питань. Абрамович жертвувала власним тілом і здоров'ям, щоб дослідити межі людської жорстокості. За її словами, вона хотіла випробувати, чи залишаться норми цивілізованості, коли зникнуть будь-які встановлені правила.

Протягом шести годин художниця стояла навпроти семидесяти двох предметів (рис. 3), а в інструкції зазначалося, що глядачі можуть робити з нею все, що їм заманеться, користуючись цими речами. Спочатку все здавалось невинно, проте, як тільки одна людина змогла перетнути межу – їх ставало все більше. Від обіймів та дитячих спроб поставити Марину в якусь позу публіка перейшла до радикальних речей. Наприкінці перформансу почувши, що час вийшов, художниця з «об'єкту» знов стала в очах публіки такою ж особистістю, як вони. Її погляд в натовп змусив їх усвідомити їх дії, більша частина відчула сором, хтось вибіг з зали, не витримав цього відчуття (рис. 3).

Цей перформанс викликав жваві суперечки в артистичних колах. Багато критиків звинувачували Абрамович у ризикованій виставі та провокуванні насильства. Однак прихильники розцінювали «Ритм 0», як важливий мистецький експеримент, що проливає світло на темні сторони людської психології.

Попри контroversійність, ця робота увійшла в історію, як один із найбільш знакових творів Body-art. Завдяки своєму радикалізму «Ритм 0» долучився до утвердження Body-art, як провідного напрямку в царині сучасного мистецтва [4].

Рис. 3. Марина Абрамович під час перформансу «Ритм 0», 1974 р.

Body art у контексті сучасного мистецтва. Незважаючи на свій радикалізм та провокативність, Body-art є невід'ємною частиною сучасного мистецького процесу. Навколо цього напрямку постійно точаться дискусії – чи можна вважати використання тіла як матеріалу повноцінним мистецтвом або це лише епатаж та скандал заради скандалу?

Прихильники Body-art наполягають, що практики з використанням тіла дозволяють по-новому поглянути на природу людського існування, піднімають глибокі філософські та екзистенційні питання. Вони стверджують, що в епоху тотального відчуження лише так митці можуть продемонструвати справжню вразливість та щирість. Супротивники ж часто звинувачують майстрів Body-art у банальному самопіарі та порушенні етичних норм. Особливо гострій критиці піддаються акти самоушкодження та приниження людської гідності заради мистецтва. Так чи інакше, не можна заперечувати вплив Body-art на розвиток інших напрямів сучасного мистецтва. Його радикальність сприяла появі нових експериментальних форм і технік. Використання нетрадиційних матеріалів, перформативні практики, інсталяції та відео-арт часто запозичують прийоми Body-art.

На сьогодні важко спрогнозувати подальшу долю цього жанру. Можливо, з часом він вичерпав свій шокуючий потенціал та трансформується в більш помірковані форми. Хоча не виключено, що його прихильники продовжать експериментувати та знаходити нові способи вираження. У будь-якому разі, нині Body-art залишається одним з найбільш суперечливих та дискусійних явищ у мистецтві.

Висновок. Body-art став одним із найбільш провокативних і суперечливих напрямків у сучасному мистецтві. Використовуючи людське тіло, як полотно і матеріал, митці досліджують глибинні питання буття, піднімають гострі соціальні та культурні проблеми, кидають виклик усталеним конвенціям і табу. Попри епатажність і візуальну шокваність робіт, філософія цього напрямку має серйозне підґрунтя. Це не просто данина моді на скандал, а спроба по-новому осмислити природу людини, гендерні ролі, взаємозв'язок душі й плоті. Радикальні перформанси із залученням крові, оголеності, самоушкоджень стали потужним протестом проти відчуження та бездушності сучасного світу. Арсенал технік Body-art надзвичайно різноманітний – від ніжного боді-пейнтингу до шокуючих скарифікацій і хірургічних втручань у власне тіло. Майстри цього жанру постійно експериментують, знаходячи нові методи для вираження своїх ідей.

В майбутньому напрямок боді-арту може трансформуватися, відійшовши від найбільш радикальних форм. Проте безсумнівним є його важливий внесок у збагачення мистецтва новими засобами вираження, в підвищення уваги до питань людської природи та значення тілесного початку в культурі.

Література:

1. "Actionism and Body Art from Vienna" Arnold Hölzl.
2. "Body Art/Performing the Subject" Френсіско де Альварес та Амелія Джонс..
3. "Decorated Skin: A World Survey of Body Art Paperback" – April 17, 2002.
4. "Marina Abramovic: The Biography" James Westcott.
5. "The Body Art Book" Жоанн Голдман.